

Netanýahunyň «ruhy atasy» milletparaz Žabotinskiý kim?

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 26 январа, 2025

Netanýahunyň "ruhy atasy" milletparaz Žabotinskiý kim?

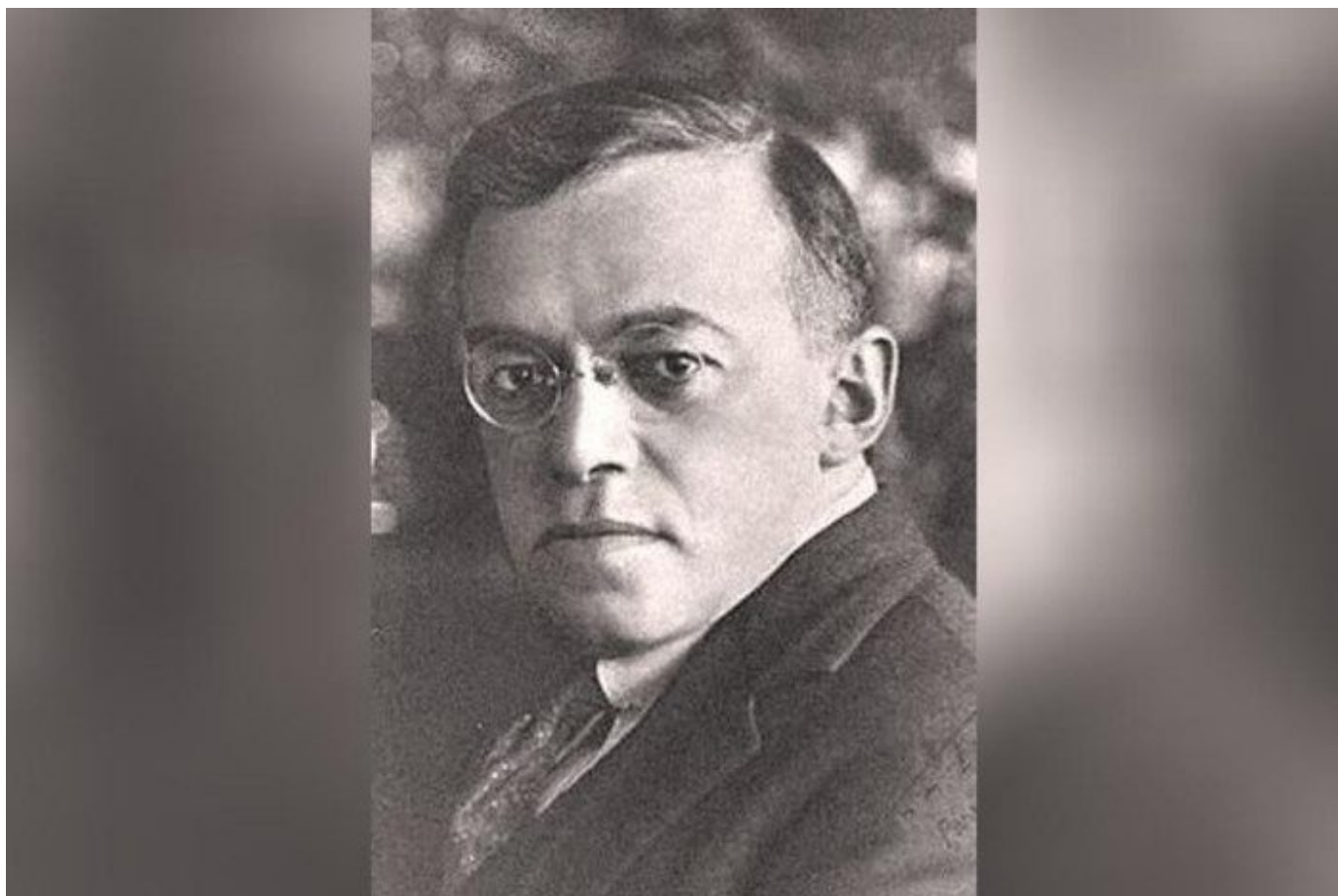
NETANÝAHUNYŇ «RUHY ATASY» MILLETPARAZ ŽABOTINSKIÝ KIM?

Ysraýyl döwletiniň düýbünü tutujy jöhitlerden Zýeew Žabotinski (Wladimir Ýewgenýewiç Žabotinskiý)

Zýeew Žabotinski ýa-da Wladimir Ýewgenýewiç Žabotinskiý 1880-nji ýylyň 17-nji oktýabrynda Russiýa imperiýasynyň Odessa şäherinde doglup, 1940-njy ýylyň 3-nji awgustynda ABŞ-nyň Nýu-York şäherinde ýüregagyrydan ölüpdür. Ol dünýä jemgyýetçiliginde asly jöhit rus-amerikan sionist öňbaşçysy hökmünde tanalýar. Şol bir wagtyň özünde ýazyjy, şahyr, žurnalist, harby gullukçy taraplary bilenem tanalýar. Žabotinskiý Ysraýyl döwletiniň gurulmagynda möhüm rol oýnan

militaristik sionist-rewizionist hereketiňem düýbüni tutujdyr.

Syýasy sionizmiň teoretigi Wladimir Žabotinskiý

Onuň syýasy karýerasyny şeýle gürrüň berip bolar:

1898-nji ýyldan soň Rimdäki Sapienza uniwersitetinde hukuk ugrundan okapdyr we daşary ýurtlarda korrespondentlige başlapdyr.

Žurnalistika kärinde meşhurlyga eýe bolandan soň 1901-nji ýylda baş awtor hökmünde Odessa çagyrylypdyr.

Sankt-Peterburgda «Разубет» gazetiniň redaksion kollegiýasynda Žabotinskiý we egindeşleri, 1912-nji ýyl

Ol 1903-nji ýylda ýazýan makalalaey we edýän otlukly çykyşlary bilen Palestinada jöhüt milli döwletiniň gurulmagy barada sionistik garaýyşlary öňe sürmäge başlapdyr.

1903-nji ýylda Kişinýowda bolup geçen pogrom (jöhüt gyrgynçylygy) wakasynyň öňüsrasy sionistik herekete goşulan Žabotinskiý 1905-nji ýylda «Russiýadaky jöhütleriň deň hukuklary bileleşigi» atly gurama gurupdyr we Bütinrussiýa sionistleri konferensiýasynyň baş nutukçysy bolupdyr.

1909-njy ýylda Osmanly soltany Abdylhamyt II-niň tagtdan agdarylmagynyň yzysüre Berlindäki Sionistik guramanyň dolandyryş býurosy Žabotinskini «Ittihat we Terakki» jemgyýetiniň (ITJ) ýolbaşçylary bilen aragatnaşyk açmak üçin Stambula ýollapdyr. Ol ýerde Žabotinskiý «Jön Türk» atly gazetiniň baş redaktory bolup işläpdir.

Şonsuzam bu gazet (başlygy Dewid Wolffsonyň Stambuldaky wekili Wiktor Ýakobson bolan) Sionistik gurama tarapyndan maliýe taýdan goldanyndyr. Gazet nemes tarapdary ittihatçy hökümet

tarapyndan 1915-nji ýylda gadagan edilipdir. Şoňa çenli Sionistik guramanyň işgäri hökmünde Stambulda bolýan Rihard Lihtheim Palestinada jöhüt posýoloklaryny (Ýişuw) gurmak işlerine üns beripdir.

Sionist progressiwlerden biri bolan Žabotinski-de jöhütlerden düzlen goşun bölümi arkaly gadymy ata-baba ýurtlaryna, ýagny Palestina gaýdyp barmagyň has aňsat boljakdygy pikirini orta atypdyr.

Žabotinskiý Birinji jahan urşunda iňlis goşunyna bagly jöhüt legionynda leytenantdy

Žabotinskiý iňlisleriň hatarynda birinji jahan urşuna jöhüt goşun bölüminiň goşulmagynyň Ýewropada we ABŞ-da jöhütlere bolan ýakymly duýgulary oýarjakdygyny we sionistik hereketiň güýçlenmegine mümkinçilik döretjegini pikir edýärdi. Ol şu pikirini-de amala aşyrmaga girişipdir we sionistik aktivist Iosif Wladimirowiç Trumpeldor bilen birlikde herekete geçipdir.

Sion gatyr birliginiň esaslandyryjysy aktiwist Iosif (Wolfowiç) Trumpeldor

Ol osmanly generaly Jemal paşa tarapyndan Müsüre sürgün edilen köpüsi russiýaly jöhitlelerden ybarat Sion gatyr birligini düzdi.

«Sion gatyr birligi» jöhitleriň ilkinji häzirkizaman goşun bölümidir. Goşun bölümi Britaniýa korollygynyň garamagynda Çanakkale frontynyň tylynda ulanyldy.

Bölüm dargansoň Žabotinskiý Londona gidip, ol ýerde jöhit döwletiniň gurulmagy ugrundaky propoganda işlerini ýöredipdir. Sion gatyr birliginiň inisiatory Wladimir Žabotinskiý milletparazçylykly pikirlerden täsirlenipdir we Palestinada guruljak jöhit döwletiniň söweşip we gan döküp gurmalydygy hakdaky pikiri goldapdyr. Hut şonuň üçinem ol osmanlylara we palestinalylara garşy söweşmek üçin iňlis goşunyna goşulypdyr. 1917-nji ýylda onuň bilen birlikde Sion gatyr birliginiň esaslandyryjysy Trumpeldor we şol bölümiň düzüminden ýene 120 adam iňlis goşunynyň düzümindäki 16-njy wzwodyň gullugyna durupdyr.

Ysraýlyly esaslandyryjy premýer-ministr Dawid Ben-Gurion hem iňlis goşunynda gulluk eden «Jöhit polkunda» meýletin esgerdi Žabotinskiý jöhit legionyna leytenant çininde serkerdelik edipdir. Üç batalýondan düzlen jöhit legiony 1918-nji ýylda häzirki Palestinanyň çäklerine baran ilkinji iňlis goşun bölümi bolmagy başarypdyr.

Yatlatmak gerek: ýene bir ady «Lewi birlikleri» bolan jöhit legionynyň harby gulluga alma çagyryşynyň simwoly bolan meşgur «Dawut ýyldyzynyň» ortasynda görünýän legendar «Sionyň gyzy» iwrit dilinde şeýle ýazylypdy: «Köne-Täze ýeriň seňki bolmaly! Jöhit polkuna goşul!»

Jöhit legionyna esger alma şygary «Sionyň gyzy» simwolyny göterýär

Ýigriminji ýyllarda birnäçe halkara sionistik guramafa jogapkärli wezipelerde işlän Žabotinskiý palestinaly araplara garşy söweşmek üçin «Haganah» («Goranmak») atly bikanun sionistik harby toparyny döredipdir we dolandyrypdyr. Munuň üçin ol Palestinadaky iňlis mandat hökümeti tarapyndan 15 ýyl azatlykdan mahrum edilipdir. Onuň sud edilendiginiň hakdaky hökümiň sebäp bolan protestlerj netijesinde jezasy soňa goýlupdyr.

1923-nji ýylda Haim Weýsman (1948-nji ýylda gurlan Ysraýyl döwletiniň ilkinji prezidenti) bilen oňuşmandan soň Rewizionist-sionistik partiýasyny gurdy.

Partiýa sionist-rewizionist pikirdäkileriň bileleşmegi üçin çagyryş edýärdi.

Şeýle-de sionistik ýarym harby ýaşlar topary bolan «Betar» hem gurlupdyr.

«Betar» sionistik ýaşlar hereketi, 1938-nji ýyl, Warşawa
1925-nji ýylda Bütindünyä sionistik bileleşiginde, 1935-nji
ýylda bolsa Täze Sionistik guramada işläpdir.

Otuzynjy ýyllarda «Uly boşatma» meýilnamasynyň üstünde kelle
döwen Žabotinskiý Polşada, Pribaltika ýurtlarynda, Faşistik
Germaniýada, Wengeriýada, Rumyniýada ýaşaýan jöhitlerden bir
millionynyň ýurtlaryny taşlap gaýdyp Palestina gelmeklerini
ýa-da getirilmegini göz önüne tutýardy.

Bu boýunça konferensiýa geçirilipdir. Meýilnama laýyklykda
agzalan ýurtlardan jöhitleriň peýderpeý göçürilmegi on ýyl
çemesi dowam etmelidi.

Polşadan 750 müň adam getirilmelidi, ýöje munuň azyndan 75
müňi 20-39 ýaş aralygynda bolmalydy.

Getirilenleriň hemmesi-de eýdip-beýdip zor bilen we basylyp
alynan ýa-da jöhit mekirligini edip satyn alynan we eýe
çykylan palestini topraklaryna ýerleşdirilmelidi.

Konferensiýa gatnaşyjylaryň bir bölegi bu meýilnamany el
çarpyp garşylan bolsa, bir bölegi muny howply hasaplap garşy
çykdy.

Iňlis hökümetiniň hemaýatkärliginde gurnalan jöhit göçhä-
göçlügine garşy palestinalylaryň aýaga galmagy netijesinde
Angliýa 1939-njy ýylda göçüşligi soňky baş ýylda jemi 75 müňe
çenli azaldanda, Žabotinskiý «Irgun» atly bikanun topar gurdy

we Palestinada ýaragly gozgalaň we gerek bolanda iňlis hökümetine garşy ýarag ulanma meýilnamasyny güýje girizdi. Şonda «Irgunyň» jogapkärlerinden Awraam Ştern hem Palestinanyň ýerlerune kyrk müň adamlyk jöhit otrýadyny salyp, iňlis hökümetine we palestinalylara garşy ýaragly gozgalaň turuzmagy teklipe edýärdi. Ikinji jahan urşy turansoň, bu aýylganç meýilnama amala aşman galdy.

Sion gatyrliginiň inisiatory radikal sionist Wladimir Žabotinskiý we onuň maşgalasy

Žabotinskiý Palestina bilen baglanyşykly Britan korollygynyň komissiýasynda şaýatlyk edende taktiki taýdan medeni sionizme has az üns berdi. Häzirki Iordaniýa-Ysraýyl serhediniň arasyndaky Şeria derýasynyň bir ýanynda palestin, bir ýanynda jöhit döwletiniň gurulmagyny öňe sürdi. Şonda ol Benzion Netanýahu (Benzion Mileýkowskiý) bilen işleşdi.

Polşada doglan ysraýylly taryhçy we sionistik aktiwist Netanýahu häzirki ysraýyl taryhynyň iň milletparazçylykly we sionistik uruş koalision hökümetini gurandan soň Günbatar Şeria bilen Gazada ýaşayan palestinalylaryň durmuşyny dowzaha öwren Binýamin Netanýahunyň kakasydyr.

Benzion Netanyahu jöhit döwleti ugrundaky göreşde barlyşyksyz Rewizionist-sionistik hereketiň öňdebaryjy wekili W.Žabotinskini uzak wagtlap goldap geldi.

W.Žabotinskiý göçürip getirmek arkaly sebitde jöhit köpçüligini döretmegi teklip edýärdi. Munuň üçinem jöhitleriň dowamly goşunyň düzümini emele getirjek formada zerur goranyş maksatly harby gulluga alynmagyny isleýärdi.

Ol sionist-rewizionistik partiýasynyň ýaşlar guramasy «Betary» görmek üçin ABŞ-na gidende, ýüreagyrysý tutup, 1940-njy ýylyň awgustynda aradan çykdy.

Kyrkynjy ýyllarda Palestinada hereket eden «Irgun Zvai Leumi» atly jöhit toparyny döreden tarapdarlary soň-soňlar «Herut» («Azatlyk») partiýasyny gurdular.

• Odessada doglup Nýu-Ýorkda ölen Žabotinskiniň milletparazçylykly sionistik pikirleri neneňsidi?

Ysraýylly taryhçy Benni Morris elindäki taryhy dokumentlere salgylanyp, aşakdaky kesgitlemeleri beripdir:

«Žabotinskiý ilkibaşda araplar bilen birlikde ykdysady we medeni taýdan umumy ösüş pikirindedi. Ol şeýle diýýärdi: «Şeria derýasynyň günbatar (häzirki Günbatar Şerianyň çäkleri) we gündogar (häzirki Iordaniýanyň ýerleri) kenarynda oturan araplaryň ýaşamagyna garşylygymyz ýok. Jöhitleriň köplük etjek jemgyýetinde arap etniki azlygyň deň hukuklary diňe kepillik astyna alynmak bilen çäklenmän, eýsem doly durmuşa hem geçiriler!»

Ýene şol Žabotinskiý soňabaka «Eretz İzrael (Wada berlen ýerler ýa-da taryhy jöhit ýurdy) saýylýan ýerlerilde guruljak jöhit döwletiniň başga ýerlilerden arassalanan sa:p jöhit jemgyýetini öz içine almalydy» pikirini öňe sürmäge başlapdyr. Şeýlelikde onuň «Translýasiýa» atly maksatnamasy güýje girdi. Şuňa laýyklykda emele getiriljek jöhit döwletiniň çäklerinde galjak araplaryň soňlugy bilen ýurduň daşyna köpçülikleýin kowulmagy we zorlukly göçürilmegi ýola goýulmalydy.

Žabotinskiniň «etniki arassaçylyk» manysyny berýän «Translýasiýa» maksatnamasy 1927-nji ýylda habar beriş

serişdeleri tarapyndan araplaryň Palestinadan kowulmagy hökmünde baha berildi. Muňa gahary gelen Žabotinskiý «Haolam» («Dünýä») gazetine düşündiriş rövüşinde hat ýollap, özüne bildirilen aýyplamalary ret etdu.

Her hili ýagdaý bolanda-da, Žabotinskiý Palestinanyň ýerleriniň alynýan wagtynda araplaryň garaz bir ýagdaýda garşy gitjekdiklerini bilýärdi. Şonuň üçinem ol 1934-nji ýylda «Jöhit döwletiniň konstitusiýasynda araplar bilen jöhitleriň durmuşyň hemme ugrunda doly deň hukuklara eýe boljakdygyny we iwrit dili bilen arap diliniň deň derejede döwlet dili boljakdygyny» agzady.

Žabotinskiý Warşawada «Sionistik ýaşlar» hereketiniň ýolbaşçylary we Menahim Begin bilen birlikde, 1939-njy ýyl Ilkibaşdaky ýumşak we barlyşymly garaýyşlaryna garamazdan, Žabotinskiniň soňrakky sionistik pikir-düşünjeleri we onuň yzyna eýeren öňki premýer-ministr Menahim Begin bilen biziň günlerimuzdäki okuwçysy Binýamin Netanýahunyň ýöredýän syýasatlary ýakyndan öwrenilende, şu görnetin hakykat orta çykýar:

Sionistik meýilnama laýyklykda 1917-nji ýyldan bäri ýola goýlup, dürli ýurtlardan Ysraýyla getirilýän jöhitler aslynda palestinalylartň ýerlerine göçürilýär.

Žabotinskiniň guran ýa-da goldan «Irgun», «Stern» ýaly terrorçylyk işlerini ýöreden bikanun toparlar 1948-nji ýylda Deýr-Ýasin ýaly obalara çozup, parahat oturan ilaty gyrmak arkaly, Palestin deportasiýasyny, Žabotinskiniň dili bilen aýdanda «arap translýasiýasynt» amala aşyrypdylar. Şol günden bärem elmydama palestinalylar öz watanlaryndan kowlup gelindi, 75 ýyllap ýat ýurtlarda bosgun bolup gezildi.

Zor bilen göçürilen palestinalylaryň ýerine Ýewropadaky rus pogromyna (genosidine) we nemes faşistleriniň gyrgynçylygyna duçar bolanlar bilen birlikde arap ýurtlaryndan, Hebeşistandan, Sowet Soýuzynyň ýurtlaryndan, Kürdüstandan göçürilip getirilen jöhitler basylyp alynan we talanan ýerlere ýerleşdirildi.

Her näçe boýun almadygam bolsa, Žabotinskiniň «arap translýasiýasy», ýagny bir ýurtdan başga bir ýurda göçürme meýilnamasy gyşarnyksyz ýetine ýetirilip gelindi we häzirem ýerine ýetirilýär.

Onuň häzirki mirasdüşerleri bolan milletparaz-sionist premýer-ministr Netanýahu bilen iki sionist milletparaz-dinçi ministri Ben Gwir we Bezalel Ýoel Smotriç bolsa şol meýilnamany giň gerimli formada amala aşyrýarlar.

Edil häzir göçüp gelmäge isleg bildirýän näçe milletparaz we dinçi sionist jöhit bar bolsa, olaryň hemmesi ellerine ýarag berlip, parahat oturan palestinalylaryň üstüne çozdurylýar. Palestinalylaryň öýi, mellegi, bagy, obasy, posýology basylyp alynyp, üstüne jöhitleriň oba-şäherleri gurdurylýar.

• Çeşme:

1. «Vikipedi Türkçe», «Wikipedia İngilizce», «Википедия Русский» ensiklopediýalary, «Zeev Vladimir Jabotinsky» maddalary.

2. Walter Laqueur «Le Sionisme», ikinji jilt, ýedinji bölüm, Gallimard, 1994.

3. Sedat Kzylogly, »Ysraýyl döwletiniň döredilşine çenli geçen döwürde jöhitleriň we sionizmiň ösüşi«, Kyrykkale uniwersitetiniň «Sosial Bilimler» («Sosial ylymlar») žurnaly,, ikinji jilt, 1-nji san, (ýanwar 2012), 45-48-nji sahypalar.

4. İbrahim Jaw, «Sion gatyr birligi, Çanakkale söweşi we Ysraýylyň gurulyşynda oýnan rollary», canakkalemuharebeleri1915.com saýty, 19.04.2017 ý.

Faik BULUT,
derňeýji-žurnalist, ýazyjy.

Ýekşenbe, 29.10.2023 ý. Taryhy makalalar